

๓
‘ร่ำตบ’

การเล่นชาวกะเหรี่ยง

'รำตง'

การละเล่นชาวกะเหรี่ยง

นสวค กวนนาคี

'การละเล่นรำตง' เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (โปว์) ในท้องที่บ้านกองม่องทะ ตำบลไผ่ไร่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จัดเป็นนาฏกรรมที่ปรากฏมานานกว่า 200 ปี ในอดีตนิยมแสดงกันอย่างแพร่หลาย แต่ปัจจุบันกลับปรากฏเฉพาะในงานพิธีกรรมสำคัญ ซึ่งเป็นงานประจำปีของชนเผ่าเท่านั้น

นรพล กวนนาคี ที่ปรึกษาโครงการสานสายใย สานสายน้ำ ชมรมสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ภายใต้การสนับสนุนจากแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ สสส. เล่าว่า 'รำตง' หรือ 'เทอดสัง' ในภาษากะเหรี่ยงนั้น หมายถึง การเหยียนย่ำ หรือการเดินรำให้เข้าจังหวะ เมื่อเคาะแล้วจะมีเสียงดัง ตง ตง ตง ตง โดยมีเครื่องเคาะจังหวะที่ทำมาจากกระบอกไม้ไผ่ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นการเล่นเสียงมาจากเครื่องดนตรีเฉพาะที่เรียกว่า 'วาเหล่เกาะ' เป็นชื่อเรียกเครื่องดนตรีซึ่งเป็นเครื่องกำกับจังหวะประเภทหนึ่งของชาวกะเหรี่ยง ทำจากไม้แดงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีลิ้นวางหยายทางด้านบนอยู่มุมใดมุมหนึ่ง รำตงมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับผู้คิดค้นทำรำและเพลงจะดังชื่อตามลักษณะของตนเอง...

การแสดงรำตงของชาวกะเหรี่ยงโปว์ปัจจุบันเหลืออยู่ 5 ชุด คือ รำตงอะบละ รำตงเหร์เร รำตงไอมิ รำตงหม่องโยว์ การแสดงของเด็ก และ รำตงหม่องโยว์ การแสดงของผู้ใหญ่ รำตงเป็นการแสดงพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงที่ผสมผสานทั้งการร้อง การรำ และการทำจังหวะ พร้อมกับ การแสดงอารมณ์และความรู้สึกออกมาอย่างอิสระ

"การรำตง ผู้แสดงจะเป็นหญิงหรือชายก็ได้ โดยทั่วไปนิยมใช้ผู้แสดงหญิงสาวที่ยังไม่แต่งงานจำนวน 12-16 คน หรืออาจมากกว่า ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสถานที่แสดง ซึ่งอาจเป็นเวทีในร่มหรือสนามหญ้า ตั้งแถวเป็นแถวสี่ประมาณ 5-6 แถว ยืนห่างกันประมาณ 1 ช่วงแขน ส่วนการแต่งกายนั้นแยกตามลักษณะของหญิงและชาย โดยผู้หญิงจะสวมชุดกระโปรงสีขาวยาวกรอมเท้า หรือที่ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า 'ไซ่กูเกี' เป็นเครื่องแต่งกายประจำชนเผ่า มีลักษณะเป็นเสื้อกระโปรงยาวกรอมเท้าสีขาว บางครั้งจะทอเป็นลวดลายสีแดงในแนวตั้ง บางครั้งทอขดดอกเป็นตาราง มีหูห้อยเป็นระยะ คอแหลม คาดเข็มขัดเงินที่เอว สำหรับผู้ชายก็ใส่ชุดประจำเผ่าเป็นเสื้อสีแดง นุ่งโสร่ง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ได้แก่ กลองสองหน้า กระจับปี่ พิณหรือปี่ ฉิ่ง ตอง (ไม้ไผ่ยาวประมาณ 30 เซนติเมตร เขาเป็นร่องใช้ไม้ตีให้จังหวะ) ในด้านของทำรำเป็นท่าที่เรียบง่าย เพื่อต้องการความพร้อมเพรียง คล้ายกับฟ้อนพม่า เอกลักษณะอยู่ที่การเข้าทำด้วยจังหวะที่สม่ำเสมอ

ตลอดทั้งเพลง" นายพรพล คงนาคดี เล่า

อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดง คือ ผ้าเช็ดหน้าที่ถูกกับนึ่งกลางข้างขวา ในส่วนของบทเพลงร้องประกอบการแสดง เนื้อหาในการแสดงโดยส่วนใหญ่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและความศรัทธาเฉพาะกลุ่มชน รำดวงจึงมีสัมผัสคล้องจองกับวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก แต่ไม่มีชมจัดแสดงบ่อยครั้งนัก จะแสดงในงานที่สำคัญๆ ได้แก่ งานสงกรานต์ งานศพ ประเพณีทำบุญข้าวเปลือกใหม่ ซึ่งประเพณีดังกล่าวมีพิธีกรรมทำบุญรับขวัญข้าวใหม่และขอบคุณพระแม่โพสพ โดยรำดวงที่นำมาจัดแสดงถายนี้มักมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดจนคติความเชื่อต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสั่งสอนลูกหลานชาวกะเหรี่ยง

ตัวอย่างความหมายและเนื้อร้องของการรำดวง

รำดวงหม่องโยว หมายถึง ลักษณะของการร้องและการร่ายอย่างหนึ่ง ที่เน้นจังหวะดนตรีไม่ซ้ำและไม่เร็วเกินไปนัก มีจังหวะที่ค่อนข้างกระชับ

(แปล) ...พวกเรามาถึงแล้ว เมื่อทำการแสดงเสร็จแล้วเราก็จะกลับ ...มาดูแลญาติพี่น้อง หลุมฝังศพทั้งหลายจะแสดงให้ดู ...พี่ชายเอ๋ย ในวันข้างหน้าถ้าหากมีสิ่งใดเกิดขึ้นและจะเรียกได้ว่าผู้มีความรู้ ...ถ้าเราไปวัดเราต้องช่วยกันกวาดลานวัด ต้องปูเสื่อฟังให้ตื่นที่ชายน้ำมและคือการทำบุญทำกุศล ... (จบ)

รำดวงอะบะ เป็นชื่อเรียกการแสดงรำดวงหม่องโยวอย่างหนึ่ง หากแต่เป็นการยกย่องครูผู้ฝึกสอนการแสดงนั้นๆ จึงได้มีการนำมาเรียกเป็นชื่อของการแสดง

(แปล) ...ไชโยๆ ฟังให้ตื่นที่ชายน้ำมทั้งหลาย พวกเราจะแสดงการแสดงให้ดู ...การแสดง การละเล่น ทุกอย่างๆ เราจะแสดงให้ดู ...ดูให้ตื่นทั้งหลาย คืนนี้พวกเราเราจะแสดงให้ดูเต็มที่ ...96 โรคภัยขอให้แคล้วคลาดกับทุกๆ ท่าน ภพ 3 ภพขอให้เราข้ามพ้นไปด้วยความปลอดภัยทุกชาติ ถ้าเราผ่านพ้นไปได้เราก็จะพบกับพระอรหันต์ ...อธิบายมุขทั้งหลายของท่านอย่าได้ข้องเกี่ยว หากแต่ต้องยอมบาจะนำท่านไปนรกภูมิ ...พระรัตนตรัยสามสิ่งนี้พวกเรายำได้ลิ้ม โปรดระลึกถึงอยู่เสมอ ...พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โปรดอย่าได้ลืมจงระลึกถึงไว้เสมอ...

วันนี้แม้มีเพียงแค่คนกลุ่มน้อยที่จะได้ชมการแสดงรำดวงของชาวกะเหรี่ยง แต่สำหรับพี่น้องชาวกะเหรี่ยงเองแล้ว การแสดงรำดวงถือเป็นภูมิปัญญาที่เชื่อมโยงคนในชุมชนให้ได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น เชื่อมโยงคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ที่แสดงถึงภูมิปัญญาในการเรียนรู้และอยู่ร่วมกับธรรมชาติ

เชื่อว่า 'การแสดงรำดวง' นี้ จะเป็นที่ยึดและอยู่คู่กับชาวกะเหรี่ยงต่อไปได้ เพราะมี โครงการสถานสายใย สามสายน้ำ ชนมสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง มาเก็บรวบรวม ดึงเด็กและเยาวชนที่เป็นรากฐานของสังคมมาสืบสาน สืบทอด และเผยแพร่ไปสู่สังคมแล้ว...และนั่นไม่เพียงแต่จะทำให้สังคมได้รู้จักการแสดงรำดวง แต่จะเป็นส่วนที่ทำให้ศิลปวัฒนธรรมนี้ได้อยู่คู่ชาวกะเหรี่ยงได้สืบสานตำนาน

...อย่ารู้ว่ารำดวงเป็นอย่างไร ดูได้ที่ www.artculture4health.com

อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดง คือ ถ้าเซตหน้าที่ถูกกับนิ้วกลางข้างขวา ในส่วนของบทเพลงร้องประกอบการแสดง เมื่อหาในการแสดงโดยส่วนใหญ่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและความศรัทธาเฉพาะกลุ่มชน ร่างจึงมีสัมผัสอันใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก แต่ไม่มีมติดแสดงบ่อยครั้งนัก จะแสดงในงานที่สำคัญๆ ได้แก่ งานสงกรานต์ งานศพ ประเพณีทำบุญข้าวเปลือกใหม่ ซึ่งประเพณีดังกล่าวมีพิธีกรรมทำบุญรับขวัญข้าวใหม่และขอบคุณพระแม่โพสพ โดยนำร่างที่นำมาจัดแสดงถวายนี้มีกลิ่นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมศรัทธาในองค์พระสืมาสู่มาสู่พุทธเจ้า ตลอดจนคติความเชื่อต่างๆ เพื่อใช้เป็นการอบรมสั่งสอนลูกหลานชาวกะเหรี่ยง

ตัวอย่างความหมายและเนื้อร้องของการร้อง
ร่างหม่องโฮว์ หมายถึง ลักษณะของการร้องและการร้องอย่างหนึ่ง ที่เน้นจังหวะดนตรีไม่ซ้ำและไม่เร็วเกินไปนัก มีจังหวะที่ค่อนข้างกระชับ

(แปล) ... พวกเรามาถึงแล้ว เมื่อทำการแสดงเสร็จแล้วเราก็จะกลับ ... มาดูเอะญาติพี่น้อง หญิงสาวทั้งหลายจะแสดงให้ดู ... พี่ชายเอ๋ย ในวันข้างหน้าถ้าเห็นผ้าสีแดงนั้นแหละจึงจะเรียกได้ว่าผู้มีความรู้ ... ถ้าเราไปวัดเราต้องช่วยกันกวาดลานวัด ต้องปูเสื่อพื้งให้ดินะพี่ชายนั้นแหละคือการทำบุญทำกุศล ... (จบ)

ร่างอะบะละ เป็นชื่อเรียกการแสดงร่างหม่องโฮว์อย่างหนึ่ง หากแต่เป็นการยกย่องครูผู้ฝึกสอนการแสดงนั้นๆ จึงได้มีการนำมาเรียกเป็นชื่อของการแสดง

...การแสดง การละเล่น ทุกอย่างๆ เราจะแสดงให้ดู ... ดูให้ดูผู้ชมทั้งหลาย คั่นนี้พวกเราจะแสดงให้ดูที่ ... 96 โรคภัยขอให้แคล้วคลาดกับทุกๆ ท่าน ภพ 3 ภพขอให้เราข้ามพ้นไปด้วยความปลอดภัยทุกชาติ ถ้าเราผ่านพ้นไปได้เราก็จะพบกับพระอริยเจ้า ... อบายมุขทั้งหลายของท่านอย่าได้ข้องเกี่ยว หากจะต้องขมบาจะนำท่านไปนรกภูมิ ... พระรัตนตรัยสามสิ่งนี้พวกเราอย่าได้ลืม โปรดระลึกถึงอยู่เสมอ ... พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โปรดอย่าได้ลืมจงระลึกถึงไว้เสมอ...

วันนี้ฉันมีเพียงแต่คนกลุ่มน้อยที่จะได้ชมการแสดงร่างของชาวกะเหรี่ยง แต่สำหรับพี่น้องชาวกะเหรี่ยงเองแล้ว การแสดงร่างถือเป็นภูมิปัญญาที่เชื่อมโยงคนในชุมชนให้ได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น เชื่อมโยงคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ที่แสดงถึงภูมิปัญญาในการเรียนรู้และอยู่ร่วมกับธรรมชาติ

เชื่อได้ว่า ‘การแสดงร่าง’ นี้ จะเป็นที่รู้จักและอยู่คู่กับชาวกะเหรี่ยงต่อไปได้ เพราะมี โครงการสานสายใย สามสายน้ำ ชมรมสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง มาเก็บรวบรวม ดึงเด็กและเยาวชนที่เป็นรากฐานของสังคมมาสืบสาน สืบทอด และเผยแพร่ไปสู่สังคมแล้ว... และนั่นไม่เพียงแต่จะทำให้สังคมได้รู้จักการแสดงร่าง แต่จะเป็นส่วนที่ทำให้ศิลปวัฒนธรรมนี้ได้อยู่ชาวกะเหรี่ยงได้สืบสานเท่านั้น ...อย่ากลัวว่าร่างเป็นอย่างไร ดูได้ที่ www.artculture4health.com

